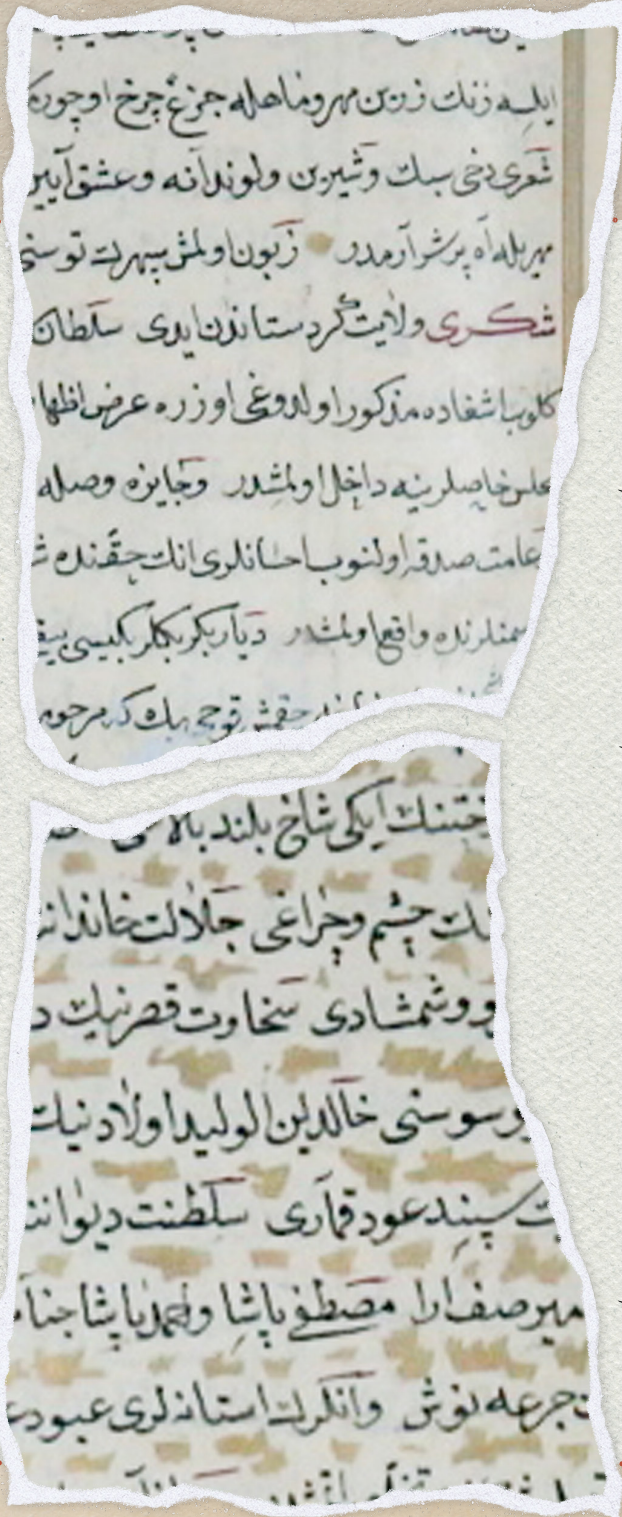

/ د. ماجد محمد زاخویی

شوگری به دلیسی دیروکنقیس وهوزانقانی هـ ۱۵۳۱ نـدا

کورده وهك نهتهوهیهك جودا ژ نهتهوهین دوروبه
ب سهدان زانا، نهتهوهیناس، دیروکناس، هوزانقان و زمانان
ههبوونه، لی مخابن ژ نهگهري لاوازییا بزاقا نقیسینا
دیروک دناق باب و کالاندا و ب دریزاهییا سهدهین
بووری گهلهك ژ نهوان بهرزهبوینه و ماینه دناق لاپهړین
چهماندیین دیروکیدا، چونکی جارنا هندهك ژ نهوان
ب زمانین میللهتین سهردهست وهك تورکان و فارسان و
عهربان نقیسینه و گومان كهفتیه سهر نقشع نهوان
و بوویه نهگهرك بهیز كو میللهتین ناقبری خوه ل
نهوان بكن خودان و ژ خودانین پهمن ستاندینه و ل
قیړی گرنگییا ب دست ئیخستنا دهسته لاتارییا
سیاسی دیار دبیت، چونکی میللهت دهسته لاتا سیاسی
ددهستیدا، زمانع نهوی زال دبیت ل سهر زمانین دی
و زمانین دی دبنه زمانین بن دست. نهقه نهگهرك
سهرهکی بوو كو گهلهك ژ زانایین مه ب زمانین بیانی
بنقیسن و دتهجامدا بهرزه بین و دهه مان دهمدای
پهشیمان بن نهگهرك هم هزر بكن كو زمانع کوردی
زمانهك لاوازه ل بهرامبهر زمانین دی، بهروفازی زمانع مه
زمانهك بهیزه و گهلهك دهوله مهنده، بهیزه چونکی ب
سهدان سالهنه ب پلان دزایه تییا نهقی زمانی دهیته کرن ژ
لایع خودان زمانین دوروبه رقه، لی نهقی زمانی بهرگری
کرییه و خوه راگرتیه، بهلکو د سیه سالتین بووریدا
گهلهك بهرهف پیشقه چوویه.

همر چهنده پاش نافع (بدلیسی) باشتین بهلگهیه لسهر کورد
 بوونا وی لئ جارن گهنگهشه وناخفتن پهیدابوینه لسهر نشخ شوکری
 بدلیسی کورده یان ژئ تورکه ، به لئ گومان لسهر کورد بوونا وی نامینت
 لدهمی شوکری بدلیسی بخوه ئەف گرێکه فهکری و ددیترهکا هوزانی
 دا و بزمانئ تورکی دبئژیت :

عربی سویلرم وهلی کوردم
 عیب سوز تنکریدر بودر خوردم

رامان ژئ :

ب زمانئ عه ره بی د په یقم لئ ئەز کوردم

یئ بی کیماسی همر خودایه (۱)

شوکری بدلیسی
 هوزانهکا وی
 دهسه تنقیسا
 (مشاعر الشعراوی) دا
 دگهل وینهیهکن وی
 یئ قاشویی.

هندك بگروځه كيش د نسلې
 (شوكريې به دليسي) دا هغه لې
 نه وي ب خوه ب ئاشكهرايي گوتيه :
 نه ز كوردم!

زېدهباري هوزانې شوکري گرنګي ب جوړين زانستان دايه ول دهسټپکي زانست ل بهدليسي و مرگرتينه، ل دويضا ل گهجاتيا خوه بهرف شارين هرات ل نه فغانستاني و گهيلان ل نيرانې چوويه ب مهرما و مرگرتنا زانستان، و هر ژ بهر قيانا وي بو زانين، بوويه زانايه کي مهزن د سوفیگهري و زانستين هديسي، فقهه، تهفسير، سهرف و نهحو و د مهنتقيدا، دهه مان دهمدا ژماره يه ک زمانان زانينه وهکو زمانې تورکي، فارسي، عهرمي، نهرمهي و هندي، زېدهباري زمانې دايکي شوکري بهدليسي نهقي چهندي دچهند دتيرين هوزانيدا دياردکته ل دهمي دپيژت :

تورکي ديرمن روان نوایي کبی

د تورکيې دا شار هزامه وهک نهوای

فارسيده همان بنایي کبی

ود فارسيې دا مينا بهنای

ایرمني ديلني کمالينجه

ود زمانې نهرمهي دا بته مامي

بيلورم هندي داهي خالينجه

وهنديې هندهکې ژي دزانم^(۳)

شوکري بهدليسي ژماره يه ک زمانان
زانينه وهک : زمانې تورکي، فارسي
عهرمي، نهرمهي و هندي.

په رتوک هه نه کو نهوي نه خواندين و نهو دپيژت کو نهوي زانياريبين باش ل سهر په رتوکين فارسي هه نه و خواندينه، نهو مروفه کي شيره تکار و دهه مان دم دا گووتار خوین بوو ل روژين نهينيان و نهوي ماموستايه تي کرييه، نهو موفتي بوو، ههروهسا دادومر بوويه ل بهدليسي، ههروهسا شارمزا بوو دبواري چهوانيا رازيکرنا دوژمنان ب هونهري ناخافتني، چونکي نهو شارمزيه دبواري دانوستاندن و گهنگه شه کرنيدا، نهو شارمزا بوو دبواري چهوانيا کهه يکرن و خودانکرنا ههسپ و سه ياندا و نيچيرفانه کي شارمزا بوو دنيجيرا چوول و دمرياياندا و مهله فانه کي بهيزه بوو و سه گفانه کي زيرهک و موزيکرن، نه گهر بخوازت. نهو گه ميفانې گريشانايه و نهو کورده ل گه ل کوردان و تورکه ل گه ل تورکان و نهو ل مالن وهک مهني يه و ل چوولې وهک گورگييه^(۴) ب نهقي رهنګي بووري شوکري بهدليسي خوه پيناسه کرييه.

ديروکنقيسي نوسماني (عاشق جهله بي) د دهسټنقيسا خوهدا دپيژت کو شوکري بهدليسي چاف ب سولتان سه ليمي ياووز (۱۵۱۲-۱۵۲۰) کهفتيه ل دهسټپکا و مرگرتنا وي بو دهسټه لاتدريا نوسماني و هوزانه ک پيشکيشي وي کرييه^(۵) و ب ريکا نهوي هوزانې چوويه دناف کوچک وروينشتين سولتانيده ههروهسا سولتاني زعامه تهک^(۶) ل نيژيک دياريه کري دايه نهوي وهک دياري و ديروکنقيس شهرفخانې بهدليسي دپيژت کو شوکري ل ديوانين ميرين تورکوماناندا کارکرييه و پاشان دکوچکا باپيري نهوي ميرن بهدليسي شهرفخانې چاريدا (مرن ۱۵۳۳) کار کرييه، پاشان بوويه نيک ژ دوستين سولتان سه ليمي ياووز و د هومين لهشکري ين سولتان (ياووزيدا)^(۷) بهژدار بوويه دزي سهفهويان، ههروهسا ل ميسري و دهه مان هوزان دا شوکري خوه باشتر ددهته نياسين و دياردکته کو نهوي گهلهک په رتوکين جوړاوچور خواندينه کو ناقدار بوون دهمي نهويدا و کيم

شوکری
سه ليمنامه يهك نفيسييه
وهك هوزان وكرييه دياري
ژ بو سولتان سوله يمانئ
قانونو ل سالا ١٥٣٠
ب ريكا سهدري ئه عزم
ئيبراهيم پاشاي و ژ
ئاليين خوڤه قانونو
٢٠٠٠٠ ناچه يين ئوسمانئ
داينه شوکری ل بهرامبهر
زهحمه تا وي ل گهل
تيمار هك^(٨) و گه لهك
باشييين دي. شوکری
به دليسي ل سالا ١٥٣١
وهغرا دووماهيين كرييه^(٩).

پهراویز :

١. Mehmet törehan serdar, mevlana aşık şükri-bitlisi, uğurel matbaası, (bitlis : 2008), S 1.
٢. Kafesoğlu İbrahim, türk bozkır kültürü, (Ankara : 1987), S 19.
٣. عاشق چلبی، مشاعر الشعرا و دستنقیس (كوييهك ل لايين شهكۆلهري به) ١٠٤٠٤.
٤. ژ بوو دويتنا دهققي هوزانئ بزفره بوو دستنقيسا ناڤبري ل ١٠٤٠٤.
٥. زعامهت : پارچه يهكا ئهردی به كه دقيت
٦. عاشق چلبی، مشاعر الشعرا و دستنقیس (كوييهك ل لايين شهكۆلهري به) ١٠٤٠٤.
٧. داهاتئ وئ دناف بهرا ٢٠٠٠٠ - ٩٩٠٠٠ ناچه يين ئوسمانئ بن دوقيت خودانئ زعامهتن بهرامبهر همر ٥٠٠٠ ناچه يان سوار چاكهك ئاماده بكت بو خزمهتا دولهتا ئوسمانئ لدهمن بيدي دابوو زئدتر لسهر قئ جهندي بزفره بوو :
٨. Prof.dr.ahmet uğur, idris-I bitlisi ve şükri bitlisi,(kayseri : 1991), S 18.
٩. serdar, mevlana aşık şükri-bitlisi, S 18.
١٠. فاضل بيات، الدولة العثمانية في المجال العربي دراسة تاريخية في الاوضاع الادارية في ضوء الوثائق العثمانية حصرا (مطلع العهد العثماني-اواسط القرن التاسع عشر)، ط١، مركز دراسات الوحدة العربية(بيروت : ٢٠٠٧).